

Constantin Gane (1885–1962), prozator și memorialist, descendent din vechea familie a Găneștilor, s-a născut la Botoșani și a făcut studii de drept în Germania, la Rostock, unde și-a luat doctoratul în 1910. După întoarcerea în țară lucrează vreme de cincisprezece ani ca avocat la Botoșani și București. Se înscrie în 1913 ca voluntar în campania militară din Bulgaria, apoi luptă în trupele române din Primul Război Mondial. Va consemna aceste experiențe în *Amintirile unui fost holeric* (1914, Premiul Academiei Române) și *Prin viroage și coclauri. 1916–1917* (1922). Publică proză (îndeosebi cu subiect istoric), articole, note și cronici, corespondență, însemnări de călătorie, piese de teatru, fragmente de roman în revistele vremii (*Epoca*, *Universul literar*, *Curentul*, *Convorbiri literare*, *Revista Fundațiilor Regale* etc.). În 1937 înființează și conduce, la București, revista *Sânziana*. Ține numeroase conferințe și are, între 1929 și 1937, o serie de intervenții radiofonice pe teme istorice, culturale sau literare. În 1934 devine membru al Societății Scriitorilor Români. Între anii 1940 și 1941, ca ambasador al României la Atena, pledează pentru drepturile românilor macedoneni. Condamnat de regimul comunist în 1949, moare în închisoarea din Aiud, la vârsta de 77 de ani, fiind aruncat într-o groapă comună.

Pasionat de cunoașterea trecutului, Gane întreprinde călătorii în țară și în străinătate, scotocește arhive și biblioteci, vizitează muzee și monumente de artă, consemnează tradiția orală. În perioada interbelică scrie numeroase volume de proză istorică: *Pe aripa vremii* (1923), *Farmece. Viața lui Despot-Vodă* (1933), *Acum o sută de ani. Cronica lunară a anului 1834* (1935), *Acum o sută de ani. Cronica lunară a anului 1835* (1935), *Dincolo de zbulciul veacului* (1939), *Neamul Mavrodinești din Țara Românească și Moldova și monografia familiei Ion Mavrodi vel hatman* (1942).

Se afirmă ca autor de succes mai cu seamă prin scrierile istorice dedicate personalităților feminine din istoria românească: *Trecute vieți de doamne și domnițe* (I–III, 1932–1939, vol. I e premiat de Academia Română), *Domnița Alexandrina Ghica și contele D'Antraigues* (1937) și *Amărâte și vesele vieți de jupâne și cucoane* (1943).

C. Gane

TRECUTE VIEȚI DE DOAMNE ȘI DOMNIȚE

Cele mai frumoase istorii

Ediție îngrijită, selecție și note de
CRISTINA CIOABĂ

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Prefață</i>	
de Nicolae Iorga	7

I. DOMNILE PĂMÂNTENE

Lupta pentru catolicism	13
Primele doamne ale Munteniei și ale Moldovei	
Doamna Clara a lui Alexandru Basarab	19
Familia lui Ștefan cel Mare	22
Doamnele din veacul al XV-lea	
Doamna și domnițele lui Neagoe Basarab	31
Doamna Elena a lui Petru Rareș	37
Doamna Ruxanda a lui Lăpușneanu	45
Doamna Chiajna a lui Mircea Ciobanul	52
Doamna Ecaterina a lui Alexandru Voievod	64
Ultimele doamne din veacul al XVI-lea	
Doamna Maria a lui Iancu Sasu și idila din Veneția	73
Familia lui Mihai Viteazul	81
Doamna Elisabeta Movilă	90
Domnițele Movileștilor – principesa Catrina Korecki	106
Doamna Elena a lui Matei Basarab	113
Doamnele Tudosca și Ecaterina ale lui Vasile Lupu	119
Domnițele lui Vasile Lupu	137
<i>Principesa Maria Radziwill</i>	137
<i>Domnița Ruxanda</i>	142
Doamna Dafina Dabija	158

Doamne de la sfârșitul veacului al XVII-lea

Tragedia Brâncovenilor	161
Familia lui Dimitrie Cantemir	185

II. EPOCA FANARIOTĂ

(1714-1821)

Familia Mavrocordat

Nevestele lui Nicolae Vodă	219
----------------------------------	-----

Familia Ghica

Doamna Zoe a lui Grigore Vodă al II-lea	226
Răpirea Bucovinei și moartea lui Grigore Vodă al III-lea	232

Familia Ipsilanti

Alexandru Vodă, Doamna Ecaterina și fiii lor	247
--	-----

Familia Mavroyeni

Doamna Mărioara și minunatul ei soț	273
---	-----

Familia Hangerli

Doamna voievodului Constantin	299
-------------------------------------	-----

Familia Moruzi

Doamna Smaragda a lui Constantin Vodă	309
Doamna Zoe a lui Alexandru Vodă	314

Familia Callimaki

Doamna Ralița a lui Ion Vodă	326
Doamna Ruxanda a lui Alexandru Vodă	336
Callimaki Scarlat Vodă și teatrul în limba română	344

Familia Caradja

Nicolae Vodă, Doamna Tarsița și familia lor	351
Ion Vodă, Doamna Elena și domnița Ralu	356

Familia Suțu

Doamna Eufrosina a lui Alexandru Vodă și domnițele ei	365
---	-----

III. RESTAURAREA DOMNIIOR PĂMÂNTENE

(1822-1848)

Ecaterina Doamna a lui Ion Sandu Sturza	385
---	-----

Nevestele lui Grigore D. Ghica Voievod

Domnița Maria Hangerli și Eufrosina Săvescu	411
Alexandru Vodă Ghica și contesa van Suchtelen	439

Mihai Vodă Sturza și nevestele sale

Elisabeta Rosetti și Smaranda Vogoridi	449
--	-----

Mama, nevestele și fetele lui Grigore Vodă Ghyka al Moldovei

487

Nevestele lui Gheorghe Vodă Bibescu

Joița Brâncoveanu-Mavrocordat

și Marița Vacărescu-Ghica	532
---------------------------------	-----

LUPTA PENTRU CATOLICISM

Un atare subiect – viețile Doamnelor și domnițelor române întâmpină, pentru început, o greutate din cele mai mari, cea mai mare din toate: lipsa de documentare.

Începând cu veacul al XVI-lea, material pentru descrierea acestor vieți aflăm îndeajuns, bogat uneori, interesant întotdeauna, însă pentru epoca anterioară acest material se face din ce în ce mai rar, abia câteva vești și o searbădă nomenclatură pentru anii 1400 la 1500, iar pentru începuturile neamului în veacul al XIV-lea lipsesc adeseori până și numele nevestelor voievozilor noștri.

Totuși nu se poate începe fără început. Și acest început are, dincolo de domeniul propriu-zis al subiectului nostru, o bogată latură interesantă în strânsă legătură cu viața de altădată a Doamnelor române. E vorba de lupta ce s-a dat în trecut pentru răspândirea catolicismului în meleagurile noastre, luptă care se coboară în timp mult înainte de întemeierea voievodatelor Moldovei și Munteniei.

Când, în anul 1038, regele Ștefan al Ungariei, zis Cel Sfânt, a îmbrățișat creștinismul, iar câțiva ani mai târziu (după schismul din 1054) și-a umplut țara de preoți și de călugări catolici, de biserici, de mănăstiri și de episcopate papistașe, firește c-a încercat în toate chipurile ca vechile așezări românești din Ardeal și din Oltenia (voievodate, banate, cnezate) să fie convertite și ele la catolicism. Ceea ce însă n-a izbutit ungurul să facă atunci a fost înfăptuit de un român, cam două veacuri mai târziu, și anume în anul 1204, de către Ion Assan, împăratul româno-bulgarilor. Acest om, care prin nesămuita lui energie a știut să scuture de lanțurile bizantine atât populația bulgărească, cât și cea românească din întinsele sale domnii, care s-a priceput, într-o înfăptuirea planurilor

sale, să capete și sprijinul românilor de dincoace de Dunăre (vlahii din Muntenia și brodnicii din Moldova), acest om a înțeles că pentru menținerea și afirmarea neașteptatei lui puteri, cât și pentru a putea duce mai departe lupta împotriva Imperiului Bizantin, îi trebuie sprijinul papei, care pe vremea aceea deținea în mâinile lui nu numai puterea spirituală, ci și pe cea lumească. Și astfel s-a putut ca în anul 1204 uniunea imperiului asănesc cu biserica din Roma să se înfăptuiască.

Când 40 ani mai târziu, în 1241, Ion Assan al II-lea, fiul lui Assan, s-a lepădat de biserica română, pentru scopuri politice, de altfel analoage – căci Bizanțul căzuse în mâinile cruciaților, formând acum Imperiul Latin din Orient, și lui Ion Assan îi trebuia deci un nou sprijin împotriva veșnicului dușman bizantin, pe care l-a aflat în alianța ce a încheiat cu împăratul din Nicea, ortodox – când deci în anul 1241 Imperiul Româno-Bulgar s-a lepădat de papa, acesta, văzându-și străduirile zadarnice, se adresă regelui Ungariei pentru a-l îndupleca de a face o expediție împotriva necredincioșilor români și bulgari și de a-i aduce din nou, cu sila, la catolicism. Bela al IV-lea, într-o împlinire a mandatului său, se pregătea tocmai de a călca teritoriul lui Assan, când se întâmplă evenimentul repercutat în veacuri al năvălirii tătarilor. Din învăl-mășeala care a avut loc atunci a rezultat și desfacerea Imperiului Româno-Bulgar. Bulgarii au urmat totuși, dincolo de Dunăre, a avea o viață națională a lor, foarte slăbită, până la distrugerea statului lor de către turci, iar românii, dincoace de Dunăre, pentru a putea rezista împotriva tătarilor, au fost nevoiți să ceară sprijinul regelui Ungariei, supunându-se lui. Este constatat astăzi documentar că în momentul invaziunii tătare, în 1241, românii dintre Carpați și Dunăre, din ambele părți ale Citului, erau organizați în voievodate, probabil sub suzeranitatea Imperiului Româno-Bulgar al Assăneștilor. În Oltenia domnea Lytuon, sau Litovoi, iar în Muntenia (Țara Românească, Terra Blacorum) domnea voievodul Seneslau. Aceștia, supunându-se acum regelui Ungariei, avură din nou a înfrunța strădaniile bisericii romane pentru a-i aduce sau pentru a-i readuce la catolicism, strădaniile care, dincolo de munți, în Ardeal, nu încetaseră defel niciodată și care, o sută de ani mai târziu, au pricinuit descălecatul Moldovei de către Bogdan.

Pe de altă parte, fiind mereu hărțuiți de tătari, iar regele Ungariei, cu toată protecția nominală ce le acorda, fiind prea slab pentru a-i apăra împotriva barbarilor, românii ajunseră cu încetul a înțelege ca a-și uni puterile înseamnă a rezista mai bine cotropitorilor. Astfel, după moartea lui Seneslau (cca 1260), Lytuon, voievodul Olteniei, împreună cu frații lui, a cucerit teritoriul acestuia și l-a unit cu ale lui, înființând astfel unitatea națională dintre Carpați și Dunăre. Douăzeci de ani mai târziu, ei se simțiră destul de tari în noul lor voievodat pentru a încerca de-a se scutura de lanțurile maghiare. Atacând pe regele Ladislau al Ungariei (probabil în banatul Severinului, pe care ar fi vrut să și-l reînsoșască), Lytuon muri în bătălie, iar frate-său Bărbat, făcut prizonier, trebui să plătească o însemnată sumă de bani pentru a se răscumpăra (1285). Urmașii lor, Tucomir și Basarab cel Mare, au rămas supuși coroanei ungherești, până când, după moartea celui din urmă rege arpadian, Basarab s-a scuturat de acea suzeranitate, benevolă la început, prin strălucita victorie ce a repurtat împotriva regelui Carol Robert d'Anjou, lângă Cetatea Argeșului, în anul 1330 (bătălia de la Posada). De aici încolo credința papistașă, nemaiputând fi impusă nici prin arme, nici prin alte mijloace (cum fusese, de pildă, mai înainte prin mijlocul Ordinului Cavalerilor Teutoni și Ioaniți, cărora regii Ungariei le dăduseră celor dintâi Țara Bârsei, iar celor de-al doilea Oltenia și Muntenia într-un fel de apanaj), biserica romană va încerca, după cum vom vedea, de a catoliciza țara prin femei.

Dar, fiindcă procedeul acesta a fost încercat în același timp și în Moldova, câteva vorbe mai întâi asupra românilor de la nord.

În Moldova, în tot timpul năvălirilor barbare, de la geți (271) și până în veacul al XII-lea, adică vreo 900 de ani, nu s-au putut constata urme de așezări mai trainice. Au trecut puhoai de năvălitori, au stat o vreme, au venit alții peste ei, care la rândul lor au fost iar alungați de alți nou-veniți. Cumanii singuri au avut o organizare mai temeinică, deși de fapt sediul lor principal era dincolo de Nistru. Totuși, în perioada de liniște de sub dominația lor, așezările au început a se înmulți. Prin anul 1150 documentele și cronicile străine ne arată țara Moldovei locuită de români, ca și Muntenia, ca și Oltenia, ca și întreg Ardealul, ca și Macedonia.

Românii din părțile acestea purtau, cel puțin printre străini, numele de brodnici la sud (de la slavonul *brod* – vad, oameni de pe vaduri, căci locuiau pe margini de râuri) și de bolohoveni la nord (de la boloh, vloh, vlah). Acești bolohoveni aveau cnejii lor și erau așezați între Prut și Nistru, întinzându-se mai mult dincolo de acest râu, spre nord, dar având ramificațiile lor înspre sud și vest, până în munții Carpați. Peste ei, ca și peste toată lumea, s-au năpustit tătarii în anul 1241, adică cam 100 de ani după ce se pot constata primele așezăminte ale acestor strămoși români din Moldova. Cel dintâi veac după năvălirea tătarilor a trebuit să se petreacă, ca pretutindeni, în neîncetate lupte. Abia în anul 1342, când tronul Ungariei fu ocupat de valorosul ei rege Ludovic d'Anjou, acesta hotărî o expediție pentru respingerea lor de la hotarele țării sale. Voievodul Ardealului, Andrei, comanda oștirea acestei expedițiuni, și nobilul român Dragoș din Badeu, Maramureș, se afla printre căpitanii săi. Tătarii fiind învinși și respinși, Dragoș cu familia lui și cu o seamă de alți nobili români maramureșeni-români ungureni, cum îi numesc cronicile noastre, drept dovadă că bolohovenii de dincoace de munți erau români și ei, primiră în dar de la rege pământuri pe malurile Moldovei și se stabiliră acolo, unde le veni cu atât mai ușor a sta cu cât, pe de o parte, ei găsiră pământurile locuite tot de români, fără organizațiune încheată, dar români, iar pe de altă parte, întrucât, deși supuși unguri, se bucurau, din cauza munților ce-i despărteau de suzeranii lor, de mai multă libertate. Acesta fu adevăratul început al neamului moldovenesc, contopirea românilor de dincolo de munți cu acei de dincoace, primul descălecat, cum l-au numit cronicile.

Dragoș, bătrân, muri doi ani mai târziu, și fiul său Sas îi luă locul.

În timpul acesta, în Maramureș domnea Bogdan, fiul lui Ștefan, nepotul lui Nicolae, voievozi de Maramureș și conți de Udoci. Acest Bogdan, nemulțumit la culme de felul cum înțelegeau ungurii să facă propagandă papistașă, se răzvrăti. Și iată de ce: drept răsplată a trecerii românilor la catolicism, regele dădea renegaților moșii și titluri de nobilime; în felul acesta, nu numai că-i catoliciza, dar îi și maghiariza, scăzând astfel numărul populației românești din regat. Procedeu acesta, care ținea de mult, ajunsese la culme sub

regii angevini. Bogdan, care întruchipa aspirațiile românești de pe atunci, se răzvrăti. Revolta fu înăbușită, oamenii lui pedepsiți, iar voievodatul Maramureșului scos de sub sceptrul lui, care fu dat unei rude a lui Dragoș. Atunci Bogdan, cu o mână de credincioși voinici de-ai lui, cu oameni recrutați mai cu voie și mai cu sila, trecu munții în Moldova, pentru a-și căuta o patrie nouă. Atacând pe Drag, fiul lui Sas, în cetatea lui de la Siret, îi zdrobi oștirea și îl alungă peste munți înapoi, luându-i locul în Moldova. Iată a doua descălecare, descotorosită de legendă, fără vânatoare de zimbru, pe care nici Dragoș, nici Bogdan nu l-au urmărit niciodată nici prin păduri bătrâne, nici pe malul apelor. Stema Moldovei, un cap de bour, era vechea stemă a voievozilor de Maramureș.

Ludovic d'Anjou întreprinse o expediție pentru a pedepsi pe răzvrătitul său vasal și a aduce pe Drag din nou în Moldova, însă, bătut de Bogdan, se întoarce umilit în țara lui ungurească și astfel voievodatul Moldovei căpăta neatârnamarea în anul 1359 prin Bogdan, precum voievodatul olteno-muntenesc o căpătase pe a lui prin Basarab, cu 29 de ani înainte (1330).

Moldova fu numită de către străini Bogdania și Muntenia – Basarabia. Numele acesta din urmă a dispărut mai târziu, pentru a fi adoptat de către noi numai pentru partea din preajma Deltei Dunării, care fusese în stăpânirea lui Mircea Basarab, și întins apoi de către ruși, în anul 1812, la partea Moldovei, cunoscută azi sub această denumire.

Și acum, că principatele erau înjghebate și că nu mai erau ordine de primit de la Buda sau de la Roma, credința strămoșească putea înflori în toată pravoslavnicia ei.

Însă, și aici voiam să ajungem, această floare a ortodoxismului a crescut printre spini, care nu o dată erau s-o înăbușe. Precum am arătat, ceea ce Sanctitatea Sa papa de la Roma nu mai putea face prin mijlocirea regelui Ungariei sau a cavalerilor săi teutoni, a încercat a face cu ajutorul primelor Doamne române, care, din întâmplare sau nu, au fost în bună parte catolice.

PRIMELE DOAMNE ALE MUNTENIEI ȘI ALE MOLDOVEI

Doamna Clara a lui Alexandru Basarab

În Țara Românească, noua politică de convertire a Romei au începuturi anevoioase. Domnii noștri ortodocși aveau, pentru a-și alege soții, vecini ortodocși; în vremea aceea, voievozii români, cu obiceiuri moștenite din străbuni, nu-și alegeau nevestele decât din case domnitoare. Or, în Muntenia, țară așezată între Carpați și Dunăre, alegerea de femei ortodoxe le era ușoară. Țara lor se învecina cu cele trei împărății bulgărești existente pe atunci, cele de la Marea Neagră, de la Târnova și de la Vidin, cu regatul Serbiei, cu al Bosniei și Chir, căci au fost și astfel de încuscriri, cu împărăția Bizanțului în Moldova; dimpotrivă, în afară de îndepărtații stăpânitori ai Moscovei și de abia mai apropiații nobili lituanieni, voievozii noștri nu aveau alege decât la catolicii unguri și poloni. Din această cauză vom vedea deci că, acolo în nord, încuscririle cu catolicii și în genere influența catolică au fost mai însemnate decât la sud. În adevăr, dacă cercetăm perioada de la 1300 până la 1400, nu găsim, de fapt, pentru Doamnele cunoscute nouă în Muntenia, decât o singură catolică, pe celebra Doamna Clara. Numele nevestelor de Domni dinainte de Basarab cel Mare, adevăratul întemeietor al Țării Românești, nu ne sunt cunoscute. Știm doar atât că Lytuon (Litovoi) și-a măritat o fată cu regele sârbilor, Milutin (cca 1370). [...]

Cât despre Clara, a doua soție a lui Alexandru-Nicolae Voievod, cel care a domnit între anii 1330 și 1364, ea era din neamul banilor unguri de Severin, conți de Doboka. Se știe că pe vremea aceea ținutul Mehedinți și partea de vest a Gorjului aparțineau coroanei ungare. La sfârșitul veacului al XIII-lea aflăm acolo pe un puternic

senior transilvan, Ștefan Mikud Kukenus, numit ban de Severin și primind în apanaj de la rege un întins domeniu, compus din satele Dăbăcești, Runcu, Bâlta, Brădiceni, Stroești, Stolojeni etc., care domeniu fu erijat în comitat ereditar. Ștefan Mikud avu patru fii, pe Ion (Ianoș), Dumitru, Nicolae și Petru. Ei moșteniră de la tatăl lor domeniul Dăbăceștilor, în părți egale, purtând cu toții titlul de conte, iar Ion, cel mai mare din fii, moșteni și bănia Severinului. Clara era fata acestuia, și căsătoria ei cu voievodul Țării Românești însemna nu numai o întărire a neamului ei în ținuturile noastre, cât mai ales un nou mijloc de-al papei de-a încerca răspândirea catolicismului la noi.

Doamna Clara, fiind bigotă și în strânse legături cu regele Ungariei și cu papa, și-a petrecut viața de Doamnă în Curtea de Argeș, atât în timpul domniei soțului ei, Alexandru Voievod, cât și într-a fiului ei vitreg, viteazul Vodă Vladislav, căutând să convertească pe soț, pe fiu, pe fratele ei, pe boieri și tot poporul la adevărata credință creștinească, după părerea ei, catolicismul. Cu toate aceste strădanii, cu toate că era înconjurată de preoți și de misionari papistași, cu toată corespondența ce întreținea cu scaunul papal din Roma, ea nu reuși să catolicască decât numai una din fetele ei, Ana, care ajunse nevestă de crai, a lui Strașimir, țarul Bulgariei. Biserica papistașă din Curtea de Argeș a fost făcută de ea, acea biserică ale cărei pitorești ruine se mai văd și astăzi, pe un deal, în mijlocul grădinei publice din acel orașel de provincie, fostă glorioasă capitală a Țării Românești. Această ruină, acum 120 de ani, a fost luată de un călugăr englez călătorind prin țările noastre, Mister Clarke, drept un templu roman, ca dovadă că civilizația și cultura nu sunt numaidecât gemene surori.

Un alt succes trecător al Doamnei Clara fu cel de a influența pe fiul ei vitreg, Vladislav I, după ce acesta, în anul 1369, încheiase definitiv pacea cu regele Ungariei, a-l influența sau poate a-l sili să cheme un episcop catolic din Transilvania în Țara Românească, pentru a sfinți aici biserici și altare, pentru a ierta păcate și a judeca pricini. Ceea ce dovedește de altfel că numărul catolicilor din țară era totuși destul de mare. Papa, la auzul acestei vești, fu cuprins iar de fiorii nădejdei, scrise lui Vladislav Voievod (1370) pentru a-i mulțumi de buna lui voință și pentru a-l îndemna și a-l

ruga să treacă el însuși la catolicism, încredințându-l că astfel va deveni un atlet al lui Christ, care în orice timp și în orice împrejurare va avea sprijinul scaunului papal. Drept răspuns la această epistolă și sfătuit fiind de sfântul Nicodim al Tismanei, care până la moarte a luptat împotriva tendințelor „eretice“ ale Clarei, Vladislav înființă la Severin, adică la chiar marginea țărilor catolice, o a doua mitropolie română ortodoxă. Papa o fi mușcat din buze, iar ce a făcut Doamna Clara istoria nu ne spune. De altfel, istoria nu ne spune despre Doamna Clara aproape nimic altceva decât cele înșirate mai sus. Tot restul e închipuire, iar Alexandru Davila, în celebra lui dramă *Vlaicu Vodă*, s-a priceput a da acestei închipuiri o formă care l-a așezat în fruntea listei bunilor noștri scriitori.¹ [...]

Despre Doamnele primilor descălecători nu știm nimic. De altfel, Dragoș Vodă și fiul său Sas nu mai pot fi priviți astăzi, după datele istoriografiei moderne, ca voievozi moldoveni. Ei erau nu numai vasalii regelui Ungariei: erau procuratorii lui, un fel de guvernatori de provincie. Abia când, după moartea lui Sas, Bogdan din Cuhnea, fost voievod al Maramureșului și conte de Ugoci, răzvrătindu-se contra craiului Ungariei, năvăli cu oamenii lui în Moldova, atacă pe Drag, fiul și moștenitorul lui Sas, îl învinse la Siret, reședința lui, și-l alungă dincolo de munți, împreună cu toți cei rămași credincioși coroanei lui Arpad, abia de atunci putem vorbi de o țară independentă și de un prim Domn al Moldovei.

Acest Domn a venit în Moldova bătrân, cu o nevestă bătrână, Maria, o polonă catolică. Faptul că fostul voievod al Maramureșului ținea o catolică dovedește că nu atât ura împotriva acestei credințe făcuse pe Bogdan să se răzvrătească împotriva regelui său, cât sistemul ce aveau angevinii de a desnaționaliza pe români.

Întemeierea Moldovei o datorăm deci mai curând unui fenomen etnic decât religios, deși, după cum am văzut, legătura între aceste fenomene era foarte strânsă. În tot cazul, lucru de importanță pentru scurgerea evenimentelor viitoare, prima Doamnă a Moldovei a fost deci o catolică, Doamna Maria a lui Bogdan Voievod.

1. Vlaicu Vodă, care și-a spus numai Vladislav Voievod, era însurat cu fata lui Ștefan al Bosniei (Șt. Greceanu, *Genealogii*, tabla Basarabilor).